

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ի Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ե Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Հ Ա Ր Ո Ւ Ն Ե Ա Յ

1813.

7. 8. 9. Յ Ո Ւ Ն Ի Ս Ի :

Մ Ո Ս Կ Ո Վ Ս Տ Ա Ն .

Բ Ի Ե Ն Ե Մ Ե Ն Ի . 10 Ա Մ Ե Ր Ե Ի :

Որ լինէ՞հարկէր տեղակալ ճէնէնաւ
լը կը գրէ Թեփլիզէն, Թէ Պար
սիկները 10 հազար հոգիով մտերեն Թա
լիսին կոմսութեան պէտքով սահմանին մէջ,
և լըռընտերեն անկից քաղքին կառավարը
որ էր կուսակից Մոսկովի, և Թէ աւերե
րն Լէնքորան քաղաքը՝ որ մօտ էր Կասպից
ծովուն, ու հոնտեղը մէկ նոր բերդը շի
ներեն :

(Օրագր. Փարսիական :)

Բ Ի Ո Ւ Ս Ս Ի Ա .

Պ Ե Մ Ե Ր Ե Ի . 6 Մ Ե Յ Ի Ի :

Համառոտութիւն Պ Ե Մ Ե Ր Ե Ի Ի գաղթականին :

„Յետ զանազան սաստիկ ու արիւնահեղ
պատերազմներէն՝ որ ըրին երկու գաշնա
կէցք մէկ տեղ միացած՝ Թշնամիին հետ Ապ

րիկ շօհէն պէրի, ու Թշնամին վաճառեցին
Սաալէ գետէն անդին, եղաւ պատերազմը
նաւ աս ամսուս շին Լուդաշէնին ու Բէ
կաուին դաշտերուն մէջը :

„Աս պատերազմին մէջ ըսկզբէն մինչեւ
վերջը մեր բանը յաջող դնաց, միայն գիշե
րը արգել եղաւ մեզի՝ որ չիկրցանք կա
տարելապէս լըմընցընել աս անգամաւ . եր
կուս կողմանէ ալ շատ մարդ ըտրղըվեցաւ :

„Մեր զօրքերը արտաքոյ կարգի կըտ
րիճուեթ զարնըվեցան Թշնամիներուն հետ,
և միայն աս կըտրիճուեթին էր որ յաղթեց
Թշնամիներուն՝ որոնք շատ բազմութիւն էին
քան զմեզ :

„Թագաւորը ու ամմէն Բրինձիբէնէրը
ողջ առողջ են : Կըփութանք որ շուտովմը
հըրաւարակենք աս խապարները ժողովը
դեան . այսպէս իմացընենք ան պատերազ
մին խապարներնալ՝ որ շատ հաւանական
է ըլլալու ամսուս չին :

Կեցք Թագաւորին Բրինձիբէն, Կեցքն և Խ
պարեւապէտը : (Մ ը ի թ Ե Ո Ւ :)

Ս Ա Բ .

Ս Ա Ք Ս Ո Ն Ի Ա .

ԼԷԲԻՄ • 10 Մայիսի :

Իգալեայի փոխարքան ամուսն չին ճէրս-
տորձին մօտիկ զարկաւ սաստիկ Մելո-
րիառովնար Մոսկովի ճէնէնալին գուն-
դը՝ որ կըբաղկանար 9 հազար հոգիէ , ու
վաճակէր գէտ 'ի հարթա՝ շատ մենծ փառ
տալով անոնց :

(Օրագր • Փարիզուս :)

Պ Ա Վ Ի Ե Ռ Ա .

Պարիզուս • 10 Մայիսի :

Լմուս 6 ին Տրէզորայէն եկած Թուղթե-
րը կըսեն Թէ , մայիսի 2ին իրիկուսան դէմ
անթիւ անհամար Մոսկովի ու Պուլշի վե-
րաւորներ անցան ետեւէ ետեւ , ու կեր-
թային Էլզային աջ դին : Բոլոր Մոսկո-
վին ու Պուլշին զինուորականքը որ դար-
ձերէին սլատերադմէն , միաբերան կըզու-
ցէին : Թէ դաշնակից բանակները բոլորո-
վին կոտորվերեն , ու Ֆրանսիացիները ետե-
նուն ինկերէն :

Ուրիշ Թուղթերաւ կան որ կըպատմեն
Թէ Հառնհօրսդ ճէնէնալը՝ որ է Պուլ-
շի ճէնէնալին գունդին գլխաւոր մէկ
ճէնէնալը՝ սաստիկ վերաւորվերէ : Իսկ
Պուլշի Պուլշի մենծ ճէնէնալը ինչպէս
որ կըհաստատեննէ ամենեւին յոյս չիկայ
որ-ըքնանայ . և Թէ Պուլշի Թիկնապահ
զօրքը , ու Թագաւորական պահապան զօ-
րաց գունդը ջարդուբուրդ եղերեն , և Թէ
աղատ ըսած գունդը՝ որ գունդ վրէժ-
խնդրութե կըկոչվի ոչնչացերէ : ևն :

(Գալիէ • Քրանս :)

Նոտիպէն • 13 Մայիսի :

Լարել 17 ին կըրակ ինկաւ Ունթեր-
սերհունկէնին մէջ , բայց Թէ աս կըրակը
ուսկից պարծառեցաւ չեղեացվեր ամե-
նեւին . աս կըրակը մէկ սաստիկ քամիւմ դըս-
նալով իրեն օգնական , շուտմը այնպէս տա-
րածեցաւ՝ որ երկու սահմանվան մէջ այ-
րեցաւ 28ը տուն , 28 ալ ասոր . 150 հոգի

հաղիւ իրենց կեանքը ու իրենց անասուն-
ները կըբցան խաւցընէ :

(Օրագր • Փարիզուս :)

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա .

Փարիզ • 13 Մայիսի :

Թուլափէրէի գերած Բուդիսը օրինակ՝ որնոր
Քրանսէնէրը արգելեցին ճամբան մէջը ու ստին :

Պունա • 4 Մայիսի 1813 :

„ Մոսկովիները Պուլշիները ու իրենց դաշ-
նակիցները , ինչ մեծ մեծ վատահուծիներ
ու յոյսեր ունէիննէ մայիսի 2ի պատերազմ-
ներէն առաջ անոր ներհակ հիմայ նոյնպիսի
վախի ու սարսափի մէջ էն . տօնմըհինկ օր
առաջ ուրիշ բան չէր լըսվէր հաստեղը բայց
եթէ զարնէնք վաճառէնք Ֆրանսիացիները ,
փախցընէնք Ռէնո գետէն անդին , ու անա-
տենը առաջարկէնք իրեն մեր ուղած դա-
շնիքները՝ խաղաղութն ընելու համար : Մէկ
երեւելի իշխանաւորներէն մեկը լըսաւ Թէ
Նաբօլէօն կայսրը չընդունինն աս հաշտու-
թե դաշնագրութիները , երթանք մանանք
Ֆրանսա , և Փարիզուն մէջը առաջարկէնք
հաշտութե դաշնիքները :

(Օրագր • Կայսեր :)

14 ին :

Լապ ու Մէնօ գետերուն զօրքերը որոնց
հաղորդակցութիւնը կըտրված էր մէկմէ-
կէ , հիմայ միացան մէկգմէկու հետ : Թա-
րանթօի Տուքան բանակէրէր 11 երորդ
գունդով Պիլքհօֆալէրտաին ու Պանդ-
ձէնին մէջ տեղը . աս գունդին ետեւէն
ինկան Մոսկովիները սաստիկ պատերազ-
մով :

Միւրիառովիթը ճէնէնալը՝ իրեն վեր-
ջապահ գունդով որ կըբաղկանար 20 հա-
զար հոգիէ ու 40 կըտոր Թօիէ , ամուս
12 ին ուղեց առնուլ Ֆրանսիացիներուն ձեռ-
քէն Ֆիլքսպարհին , Քաթէլէնպէռիկին ու
Պիլքհօֆալէրտաին աղէկ գերքերը . 3 ան-
գամ զարնրվեցան մէկգմէկու հետ . Ֆրան-
սիացիները զօրքը պաշարեցին զՄոսկովիները ,
ու աստիս անդին ցրուած փախուցին , մէկ
պզտիկ

սիցարիկ դուռնդմը դուռը կըտրըվեցաւ մեծ դուռնդէն : Ֆրանսըզները Մոսկովներէն բռնեցին 500 գերի , 1500 հոգեկալ զայ եղաւ մեռնողներով , վերաւորվածներով : Թօփ շինեցրը աս 11 երդ դուռնդին , պատերազմի ատեն նետեցին 2000 կիւլէյէն աւելի :

Պուշկին դորաց մնացորդը՝ որոնց վրայ կըհրամայէր իրենց թագաւորը , անցան Մէխսէն , ու անկից ճամբայ ելան երթալու համար Պանդձէն , և հոնտեղը պիտոր միանան Մոսկովի մեծ բանակին հետ :

Արմալիոր Թէ Մոսկովները խորհուրդ կընեն Պուշկինը ուն հետ այրելու համար Մօսքայինպէս Բօտստամը ու Պէռլինը , ու աւրել անապատ դարձնել բաւրը Բրուսսիան : աս իրենց խորհուրդը կատարեցին Պիլքհօֆմէյստ պըզտիկ քաղքին վրայ , վն զի հոստեղը այրեցին առանց մէկ սառտիկ հարկաւորութիւն :

Սաքսոնիայի թագաւորը ամուսն աշին կերակուր կըրաւ Նաբօլէօն կայսեր հետ :
(Մօփիօն :)

17 ին :

Ընտան 12 ին , առաւօտեան սահալթը 10 ին կայսերական պահապաններուն դուռնդը ղէնքերնին առած ճակատեցան պատերազմի կարգով Բրիտանի մինչև Կրօսս-Կարգէն : Նաբօլէօն կայսրը եկաւ աչքէ անցուց զատնը մէկիկ մէկիկ : Սաքսոնիայի թագաւորը որ մէկ օրմը առաջ Մէտլիդձ սրտկերէր գիշերը , հասաւ հոս կեսօրը : Երբոր անտան մէկդմէկ Նաբօլէօն կայսրը ու աս թագաւորը երկուքնալ իրենց ձիերէն մէկէն վար ինջան ու մէկդմէկու հետ պըլլըվեցան սյաքտըվեցան , և այսպիս երկուքը մէկէն աս ճակատած դուռնդով մասն Տրէդտա , ու մոնալու ատեն բոլոր ժողովորդը կըկանչէին մէկ բերանով Կէրէ արքայ Նաբօլէօն , Կէրէ մը Բագաար :

Երբոր մտաւ Նաբօլէօն կայսրը Տրէդտա՝ հրաման տրվաւ Իգալիայի փոխարքային որ դառնայ երթայ Միլան՝ կատարելու համար մէկ ծածուկ ու խիստ հարկաւոր գործքը : Նաբօլէօն կայսրը շատ հաւնեցաւ աս փոխարքային (որ է Իգալիայի դուռնդին Զէնեւալը)՝ կըտրըծուլթի ու խելքին՝ որ բանեցուց աս անդամվան պատերազմներուն մէջը , աս Բրիտանիէն շատ

աչքը մտաւ Նաբօլէօն կայսեր աս միջոցին մէջ :

Նաբօլէօն կայսեր քաջաւորուլ Բագալը որ երապարակեց իրեն Բանակին գինտորներուն մէջը :

« Ո՛ր ղենուորներ :

« Գոհ եմ ձեր վրայ , դուք լըցուցիք իմին
« բաղձանըս ինչպէս որ կուղէինէ , դուք
« լըմնցուցիք ամմէն բան՝ ձեր անուանի
« կըտրըծուլթը , դուք Մայիսի 2ի անուա
« նի օրվան մէջ յաղթեցիք Մոսկովներուն
« Պուշկինը ուն որոնց վն անձամբ կըհը
« բամայէին իրենց թագաւորները , Ալեք
« սանդր կայսրը , ու Ֆէտէրիկոս թագա
«ւորը : դուք շատցուցիք ձեր կըտրիծու
« թիլ իմին արծուիս փառքը , իմնցուցիք
« ամմենուն Թէ որչափ մեծ մեծ գործքե
« լու ընդունակ է Ֆրանսային արկնը :
« Լուղձէնին պատերազմը դերադանցեց
« Աւագերլիդձին , Դէնաին , Փրիէտլան
« տին ու Մօսքային պատերազմները : Այ
« կից քոն պատերազմներուն մէջը թնա
« մին ուրիշ ձար չիգըտաւ փախելու մեր
« ղէնքէն , բայց եթէ հետեւելով իրենց պա
« պերուն անողորմ բռնած ճամբայներուն :
« Թաթարներուն զօրքերը , այրեցին բոլոր
« իրենց գեղերը , իրենց քաղաքները , և
« նաև իրենց եկեղեցիներնալ : Աս օրերս
« ասոնք կըհասնեն ինկոր մեր սահմաննե
« լը , և ասոնց առջէն ճամբայ կըբանային՝
« որչափ որ գէշ մարդիկնէր կային Նեմ
« ցեստանու , Ֆրանսայու , Իգալիայի մէջ ,
« քարոզելով ապստամբուլ , անիլանու
« թի , քաղաքական կըռիւններ , և աւաղա
« կուլթիներ , ասոնք եղան առաքեալ ամ
« մէն տեսակ չարութիւններու : Ալիկայ
« մէկ բարոյական բոյմընէր՝ որ կուղէին
« լատել Վիսթօլիայ ու Բէնի գետերուն
« մէջ տեղը , և անապատ դարձնել ինչ
« պէս որ է սովորութիւն բռնաւոր տէրու
« թիններու , որպէս զի չիմայ հաղոր
« դութի մեր և անոնց մէջը : անմիտները ,
« ասոնք չէին ճանչնար մեր գաղափար Նեմ
« ցէներուն խելացիութիւնը : մէկ սիրտ ըւ
« լալը ու սէքը՝ որ ունի իւրաքանչիւրը
« իրենց թագաւորին վրայ : Ասոնք չէին
« ճանչնար ամմենին Ֆրանսոյին կարօղու
« թիլ ու կըտրըծուլթիլ : Միայն մէկ ա
«ւոր

„ Լուր մէջ ոչնչացուցիք բոլոր աս անդաւ
 „ մութիւնները ու չարութիւնները... Կըռն
 „ տեղիք մէնք նորէն աս Թաթարները իրենց
 „ զարհուրելի կլիմաներուն մէջը՝ որոնք
 „ պէտք չէ որ անտեղերէն դուրս ելլան •
 „ Թող մնան իրենց սառած անտառներուն
 „ մէջը • ան տեղը՝ ուր տեղ միայն արժանի
 „ է գերիներու, բարբարոսներու, ան տե
 „ ղը՝ ուր տեղ մարդ հաւասար է անբան
 „ ներու, դուք միայն արժանի էք կենա
 „ լու քաղաքավարութե՛ք բարկցած Եւրո
 „ պային մէջը :
 „ Ո՛վ զինուորներ, բոլոր Նէմցետան,
 „ Փրանսան ու Իդալիան շնորհակալ կը
 „ լայ ձեր կրարը ծովէն վրայ ” :
 Գրուեցաւ մեր կայսերական բանակէն
 որ է Լուդակն 3 Մայիսի 1813 :

Հասկացաւ ՆԱԲՈԼԵՕՆ :

(Մօնիթօր)

19 ին :

Կայսրուհին կառավարը Փրանսայու առաւ
 աս հետեւեալ խաղաքները ամսուս 13 ին
 առաւօտեան դէմ :

Պահապանները Սբանտաու բերդին դաշ
 նադրութի ըրած, Մոսկովներուն ձեռքը
 յանձնեցին բերդը ու քաղաքը • աս գործ
 քըս ապեցուց բոլոր զինուորականները :
 Նաբօլէօն կայսրը հրամայեց որ բանտը
 դըրվի Ճէնէնալ Տըպրիւնի, Թօփձինե
 ըուն գլխաւորը, զինուորական ճարտարա
 պետութե գլխաւորը, ու ուրիշ գլխաւոր
 ներ՝ վրանին քննութի ընելու համար : Հը
 բամայեց նմանապէս որ քննութի ըլլովի
 Թհօն բերդին գլխաւորներուն վրայ ալ
 որոնք որ անձնատուր եղան Մոսկովին :

Սբանտաուին բերդը՝ որ էր մէկ ուժով
 բերդերէն մէկը, և չորս կողմը պատած էր
 լիճերով, անձնատուր եղաւ առանց սաւ
 տիկ պաշարվելու Թշնամիներէն • ասոր ներ
 հակ Վիթթէմպէնիկին պահապանները՝ ու
 ընդ գլխաւորը էր Լաբուաք Ճէնէնալը,

այնչափ կրարը ծովէն պաշտպանեցին բեր
 դը՝ որ նորէն փառաւորեցին իրենց ղէն
 քերը : Աս բերդը քան Սբանտաուինը շատ
 տկար էր, պատը փլած էր դրեթէ կէսէն
 աւելի • աս բերդին պաշտպանը ու պահա
 պանը եղաւ միայն ներսի պահապաններուն
 սիրտը ու կրարը ծովէն :

Նաբօլէօն կայսրը զինակիրը «Լէնէպար»
 մէկ ընկերովմը մայիսի 6 ին, 2 օր Տրէզուայ
 մըսնալէն առաջ կորստված էր • մէյեր ա
 սոնց դիմացը ելերէն 30 խաղախ, ու զասոնք
 բռնեք տարերէն :

Մէկ բուռնէմը՝ որոնք սարուն Սթաք
 քէլպէն կընըրկէր Վիեննաէն Տրէզ
 ապարուն Նէսսէլթօմիին բռնըվեցաւ • ա
 սոր քովէն ելած Թուրքերը որ գրուած
 էին ամսուս 8 ին իրիկուան դէմ, կըպա
 ըռնակէին ուրախակցութի Ալեքսանդր
 կայսրը ըրած փառաւոր յաղթուններուն
 վրայ, և Փրանսըններուն դէպ 'ի Սաալէ
 գետը քաշվելուն վրայ :

Պրէմ • 10 Մայիսի :

Սանտամ Ճէնէնալը երբոր խմացաւ Թէ
 մէկ քանի Թշնամիներուն դուռները կըկե
 նան դեռ Բուքսովէնին մօտ եղած ամրոց
 ներուն մէջը, հրամայեց Մօնթէնքվաֆէ
 ձէնսաք Ճէնէնալին որ երթայ առնուան
 ամրոցները Թշնամիին ձեռքէն, և յաջողու
 Թէմը 'ի գործ դըրվեցաւ աս հրամանը •
 Փրանսընին զօրքը կըրակ ընելով դնաց ա
 ռաջ, բայց Թշնամիին կողմէնալ հ Պրէկըս
 ված նաւ կըրակ կընէր Փրանսըններուն,
 Թշնամին բռնագատեալ Թոլուց աս ամ
 րոցները, ու մտաւ նորէն նաւերուն մէջը :

Վիլէմսպուռիկին պատերազմին մէջը Փը
 րանսընին զօրքը առաւ Թշնամիներուն ձեռ
 քէն 4 կտոր Թօփ, ասոնցմէ զատ բռնե
 ցին 150 հոգի գերի՝ որոնց մէջը կար խէշ
 մընալ օֆֆիչիալ : Թշնամիին փնսր մեռ
 նօշներով վերաւորվածներով կըհասնի 300
 հոգիի չափ, իսկ Փրանսըններէն խիստ քիչ
 մարդ զայ եղաւ աս անգամ :

(Օրագր • Փարիզ) :

Աս գործքը՝ որ է պատմութի հիմնական ատենիս, տանը հինկ օրը մէյը կըտըրվի,
 'ԻՎԵՆԵՏԻԿ 'ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ :